

Bok med amträd

Bokträ började tidigt användas vid till exempel skeppsbyggen eftersom dess trä är lätt att klyva till raka plankor, dessutom tål träet vatten bra vilket gjorde att den var ett bra material vid kvarnbyggen. Förr i tiden var bokveden viktig vid framställning av pottaska – råvara vid tillverkning av såpa och glas. Idag används bok främst som virke vid möbeltillverkning, andra områden är leksaker, parkett, ved och möbelfanér. Ett lite udda användningsområde för bokträ är glasspinnar, där passar boken extra bra eftersom dess trä inte avger någon smak.

Sedan flera hundra år tillbaka har så kallade amträd, snabbväxande träd och buskar som planteras kring det viktigare huvudträdet, använts för att skydda t.ex. nyplanterade ädellövsträd som boken. Amträdet bildar ett glest tak som värnar den späda bokplantan under tiden den växer sig starkare. Ibland kan amträdet börja dominera över huvudträdet och då är det bra att röja, gallra eller avkvista – grenar skärs av på amträdet så att ädellövträdet får fritt utrymme att växa.

Tillfällen när plantering av amträd kan vara en bra insats är t.ex. om huvudträdet är känsligt för att trängas med gräs, då skuggar amträdet marken så att gräset inte trivs, eller om det är känsligt för frost. Amträdet kan även hjälpa till att skapa bra luftfuktighet och bilda ett naturligt skogsklimat kring plantan. Här intill används björk, al och lärkträd som amträd.

Längre fram på slingan syns även avenbok tätt tillsammans med bok. Den är dock inget egentligt amträd utan exempel på ett så kallat pionjärträd som växer lite långsammare än am-

träden och därför kan behållas högre upp i åldrarna. Pionjärträd är de första träden som självsår sig på nyröjd mark, sprider lätt sina frön, men är ljuskänsliga och kan tyna bort när de så småningom omges av högre träd.

Vilken sorts amträd som används tillsammans med boken är viktigt för upplevelsen av skogen under minst tjugo år framåt. Det tar tid innan boken växer till sig och här kan t.ex. björk fungera fint med sina vita stammar och ljusgenomsläppliga krona. Klibbalen ger ett mörkare bestånd med mustiga brunrödviolettera stammar, särskilt när det regnat. Lärken däremot ger en ljusare typ av skogsmiljö, dels när den slår ut om våren och men även med sin intensiva höstskrud i gul, brun och orange, en kontrast till bokens mörka brunröda färger.

Bok var det ursprungliga namnet för träd, åskan tycks sällan slå ner i bokar och boken lär i folktron bevara för olycka och häxeri. Den växer både på mager och näringsrik mark och tål skugga bra. Bokollon är viktig mat för övervintrande småfåglar och ollonen har även använts rostade som nödkaffe, t.ex. under andra världskriget.

Referensbestånd

I landskapslaboratoriet på Snogeholm finns flera blandbestånd som rekonstruerats efter befintliga skogar i södra Sverige. Skogarna som stått modell är alla äldre blandskogar med ek som huvudträd och överståndare – träd som förekommer glest i ett bestånd och är betydligt äldre än de övriga.

De olika ytorna har namn efter sina förebilder, t.ex. Bubbetorp-modellen och Sjöarpsmodellen och just på denna plats Trolleholmsmodellen. Alla tre är exempel på ekodling med målet att producera fin stamkvalitet, samtidigt som en av bieffekterna blir att det skapas rik variation av olika arter. I Sjöarpsmodellen fungerar fågelbär som kompletterande sidoträd till eken.

Olika trädbestånd får olika funktioner i blandbestånden. Huvudträdslaget blir det trädslag som förväntas få en dominerande position i det äldre, uppvuxna beståndet. Oftast har detta ett bra ekonomiskt värde, samtidigt som skötseln av de övriga arterna har stor betydelse för virkeskvaliteten på huvudträden.

Ett sätt att underlätta etableringen av trädbeståndet är att kombinera med ett eller flera amträd. Amträdet växer lite snabbare som ungträd, kan skydda mot frostsador och hjälpa till att driva upp huvudträdets höjd. Mer snabbväxande trädslag som t.ex. björk, lärk, gran eller tall ger även möjlighet till ett första utbyte av de planterade träden vid tidig gallring.

Vissa arter väljs som så kallad underväxt till huvudträdslaget, underväxtarterna skapar skugga och hjälper till att forma stamkvaliteten på huvudträdet. I trädslagsblandningar med flera tänkbara arter som huvudträd prioriteras ofta ett som huvudträdsdrag och de andra som sidoträd. Vilka trädslag som passar bäst för respektive funktion avgörs efter hur ljus- och skuggtåliga de är, i kombination med hur snabbt de växer på höjden under de första 10-20 åren.

För att odla ek med jämn och tät årsringsbredd går det att utnyttja både amträd och underväxtvegetation. I Trolleholmsmodellen har 20 procents klibbal planterats in för att fungera som amträd, i andra modeller har t.ex. vårtbjörk samma funktion.

Klibbal trivs bäst i södra Sverige och till skillnad från de flesta andra träd så tål de att stå med rötterna under vatten en längre tid. Alarna tillhör de träd som blommar först och när de faller sina blad är dessa fortfarande gröna. Löv från alar sägs ha förmågan att driva råttor från uthusen.

Lämpliga underväxtarter kring ekar är hägg, lind, hassel och avenbok. När det gäller Trolleholmsmodellen finns även viss inblandning av ask som sidoträd. Ask bär sina löv kortast tid, från början av juni till slutet av september, och har alltid varit ett populärt virke tack vare sin sega konstitution. Man kan även kalla asken för ett transgenderträd – det finns både han- och honträd och ibland byter det kön från år till år. Kanske inte konstigt att Oden valde att skapa den första människan från en ask...

Ekblandbestånd med inslag av gran

– Sillesås och Bubbetorpmodellerna

Namnet gran är fornsvenskt och betyder sticka fram eller vara spetsigt. Granen är idag vårt vanligaste skogsträd men upplevs normalt inte som så vacker eftersom den överutnyttjats hårt inom skogsbruket. Förr i tiden användes granskott och granbarr inom folkmedicinen eftersom de är C-vitaminrika och bra vid nedsatt immunförsvar och förkylningar. Det är lätt att göra sig en kopp granbarrste och mumintrollen äter som bekant alltid en skål granbarr innan de går och lägger sig för vintern. Historiskt sett har granen använts till bl.a. träkol, takspån, garvning, musikinstrument, gårdsgårdar och undergolv. Numera ingår gran i produktionen av t.ex. tidningspapper, sulfitsprit, byggvirke och plywood. Granens konliknande form gör att den är lämplig att odla tillsammans med eken. Den bredare formen vid basen skuggar ekstammarna, samtidigt som den avsmalnande toppen ger plats åt ekens kronor. Samtidigt måste man se upp när det gäller granen och andra träd, granen kan lätt ge eken för mycket stryk och tenderar att dominera skogsmiljön.

Namnet ek sägs härstamma från det fornordiska ordet igja som betyder vördnad – nog kan man vörda dessa knotiga bjässar som är så sköna att sitta under. Ekträ har genom århundradena använts vid skepps- och husbyggen, husgrunder, hjulekrar, stängsel, garvning och slipers. Idag hittar vi ek i parkett, paneler, trösklar, stängselstolpar, möbelfanér, takstolar och bränsle. Eken har alltid betraktats som ett heligt träd. Kelternas heliga eklundar var i praktiken grönskande tempel, den har setts som åskguden Tors träd, i Grekland var den själve Zeus träd och romarna såg eken som krigsguden Jupiters träd. Eken har efter kristendomens intåg fortsatt behålla sin status som ett träd omgivet av folktro, föreställningar och legender.

Slutmålet för ekonomisk ekskogsskötsel är att få ekstammar av god kvalitet med högt virkesvärde. Vägen till ett värdefullt ekvirke är lång och kräver insatser från markägaren redan från början. Som ungträd behöver eken stå relativt trångt, kvaliteten förbätt-

ras när beskuggade kvistar dör och faller av, samtidigt som ekens kronor lyfts upp och får bättre ljus. Fotosyntesen verkar genom löven och ser till att trädet växer och får ett bra omfång. När det är dags för slutavverkning och nyplantering behöver inte hela ytan fyllas med ekar. Att blanda ek med gran ger möjlighet till tidigare avverkning, något som skapar bättre ekonomi vid ekskogsskötsel. En vanlig modell när det gäller plantering av gran ihop med ek är att sätta ekrader eller ekgrupper med ca sju meters avstånd och plantera gran däremellan.

Vid plantering av ek eller lind med sju till åtta meters mellanrum, där man räknar med minst ett välutvecklat framtidsträd, är ett gott råd att sätta tre plantor tätt intill varandra och låta dem utvecklas som grannar. Utanför denna grupp planteras en klunga björk, hassel och fågelbär som skapar ett vaktande skydd av ädellövsträdet så att granen inte får direktkontakt för tidigt. Dessa öar av ädellövsträd är ett sätt att bygga upp kvaliteterna i ett bestånd, en markförbättring med lundartad flora som eventuellt måste planteras in om inte trädarterna redan växer i äldre närliggande ädellövsskogsmiljöer.

Hassel fungerar bra som underbestånd i annan skog, växer i buskform och blir vanligast cirka tre till åtta meter hög, får den växa upp till högt träd kan den bli över 10 meter hög. Björken är Sveriges allra vanligaste lövträd men inte lika vanlig som tall och gran. Fågelbärets virke är har en vacker rödbrun kärna och är eftertraktat när det gäller köksinredningar och för slöjd.

Om ädellövträd inte redan finns i närheten planteras så kallade pluggplantor – små plantor med eget rotsystem. Detta leder till successiv spontan vidarespridning, något som gör att öarna av ädellövsträd kring eken så småningom växer ihop. Bland träden som ska bli framtidsträd väljs huvudträd ut på femton meters avstånd från varandra. Görs detta på rätt sätt skapas en väl strukturerad och skiktad skogsmiljö redan under en första skogsgeneration – något som ger stora värden på lång sikt.

Askskottssjuka och almsjuka

Döda grenar, gles eller missformad krona respektive sår på stammen är tecken på att ett träd drabbats av sjukdom – orsakad av parasiter, bakterier eller virus som livnär sig på dem. Träd har dock ofta bra förmåga att tåla skador och kan även återhämta sig genom att bilda nya blad och grenar över sår på stammen. Ibland händer det att skadorna efter träd-sjukdomar blir så omfattande att trädet kraftigt försvagas och till slut dör. Döda träd har samtidigt en positiv betydelse för skogens mångfald i slutändan – de ger näring för vedlevande svampar och insekter och skapar en slags skogens höghus, komplett med skafferi.

Ibland blir sjukdomsepidemier dock så kraftiga att de hotar både den drabbade trädarten och andra arter som är beroende av trädet, t.ex lavar och insekter. Om ett stort antal träd dör inom kort tid kan hela landskapet förändras markant när de döda träden ersätts med planteringar eller genom naturlig föryngring – ibland med helt andra arter.

Almsjuka och askskottssjuka är exempel på svampsjukdomar som påverkar det skånska landskapet – almsjuka sedan 1980-talet och askskottssjuka sedan 2000-talet. Sjukdomarna har uteslutit almen och asken som alternativa trädslag vid föryngringar och båda dessa ädellövsarter är rödlistade i Sverige sedan 2010 under kategorin ”sårbar”.

Askskottssjukans sporer bildas i fruktkroppar som växer på de fällda fjorårsbladens skaft på marken nedanför trädet. Sjukdomen sprids genom att sporerna färdas genom luften till friska träd, både små och stora träd angrips. Angreppet syns först som död vävnad i bladskaft och blad, senare kan svampen växa in i skotten tills de får en rödbrun färg och dör. Vid omfattande skador kan hela trädet dö, speciellt om svampen förstör innerbarken där flödet av näringsämnen sker. Vissa askar verkar kunna återhämta sig åtminstone tillfälligt, de bildar nya skott för att ersätta förlorad bladmassa, något som ger kronan en mer buskig form.

Även almsjukan sprids genom sporer, dock på ett annorlunda sätt. Här tar sporerne hjälp av insekten almsplintborren för att färdas in i friska trädkronor och på så sätt nå veden innanför barken, en plats där svampen kan växa och föröka sig. Vuxna almsplintborrar flyger under våren och gnager på almekronans unga grenar som ett sätt att livnära sig.

Insekten bär med sig almsjukessvampens sporer till dessa gnaggropar och nya almsplintborrar utvecklas under barken på sjuka träd. En rekommendation är att barka, skala av barken, från almved innan nya almsplintborrar kläcks i veden från sjuka träd. Ett träd som drabbats av almsjuka kan inte ta upp vatten eller näring utan dör av torka. Trots insatser som beskärning eller fällning av sjuka träd har almsjukan inte kunnat stoppas. Åtgärder som dessa fungerar inte heller när det gäller att hindra askskottssjukans spridning. I stället sätts stor förhoppning till trädets naturliga motståndskraft, vissa trädindivider klarar alltid sjukdomar bättre än andra.

Utan vissa askar hade vi kanske varit utan vissa viktiga ingredienser i den svenska nationalskatten. 1903 hade Samuel August från Sevedstorp och Hanna i Hult ett romantisk möte under en ask i kyrkparken i Vimmerby, ett samtal som så småningom ledde till Astrid Lindgrens födelse. Psalmförfattaren Lina Sandell lär ha varit uppkrupen i en ask när hon 1856 skrev ”Tryggare kan ingen vara”.

Bryn, oxel och rönn

När blicken riktas ut över markerna definieras en stor del av den visuella upplevelsen av övergångarna mellan skog och det öppna landskapet – något som nästan alltid har formen av ett skogsbryn. Brynen är skogens ansikte utåt och deras utseende påverkas både av den bakomliggande skogen och det öppna landskapet framför dem.

Här färdas djur, här anas skogsrått, hit kan vandraren gå för att få skydd mot vinden, här rör sig tomtebobarnen i Elsa Beskows böcker, här ligger gränslandet mellan skog och fält – i skogsbrynet kan vad som helst hända.

Resultatet är att skogsbrynen blir en plats där både skogens och det öppna landskapets träd kan hitta sin hemvist. Här har träden plats att visa upp sin blomning, höstfärg och fruktsättning. Mångfalden i brynen skapar även en rikedom av upplevelser för oss människor, och ger samtidigt skydd och föda åt djur och insekter. I takt med att landskapet blivit alltmer likriktat och rationaliserat har mängden väl utvecklade skogsbryn med ett rikt bestånd av träd- och buskar minskat. Det finns därför mycket att vinna på att aktivt utveckla speciella zoner med skogsbryn vid planteringen av ny skog.

Snogeholm innehåller olika modeller som undersöker hur man kan skapa just detta. En enkel modell med björk här till höger lutar sig enbart på spontan spridning av arter från speciella spridningsgrupper. Den mer fullskaliga planteringen på vänster sida visar hur ett flertal olika busk- och trädarter har ordnats med buskarna ytterst ut mot det öppna – något som behövs för de mest ljuskrävande buskarterna. Ett exempel är slånet – *Prunus spinosa* – som med tiden behöver plats att breda ut sig framåt för att klara konkurrensen från de mer skuggtåliga arterna inne i brynet. Tänker du plocka slånbär och göra saft eller sylt – vänta tills efter första frostnatten, smaken blir mildare då. Inom folkmedicin har slånet bland annat använts för att stoppa diarré och stilla blod.

När det gäller att utveckla och bibehålla högre mångfald i skogsbrynsmiljöerna finns mycket att vinna på att satsa på speciell skötsel. Andra

typiska brynarter på denna plats är benved – *Eounymus europeaus*, getapel – *Rhanmus cathartica*, hagtorn – *Crataegus laevigata*, rönn – *Sorbus aucuparia* och oxel – *Sorbus intermedia*. De två sista hittas i de bakomliggande bestånden, något som sällan förekommer i naturen eller i det moderna skogsbruket. Att arbeta med rika skogsbrynsmiljöer och ovanliga arter i träd- och buskbestånden är exempel på sätt att ge landskapet mer omtanke och personlighet – en av de bärande idéerna för Snogeholms Landskapslaboratorium.

Hybridasp

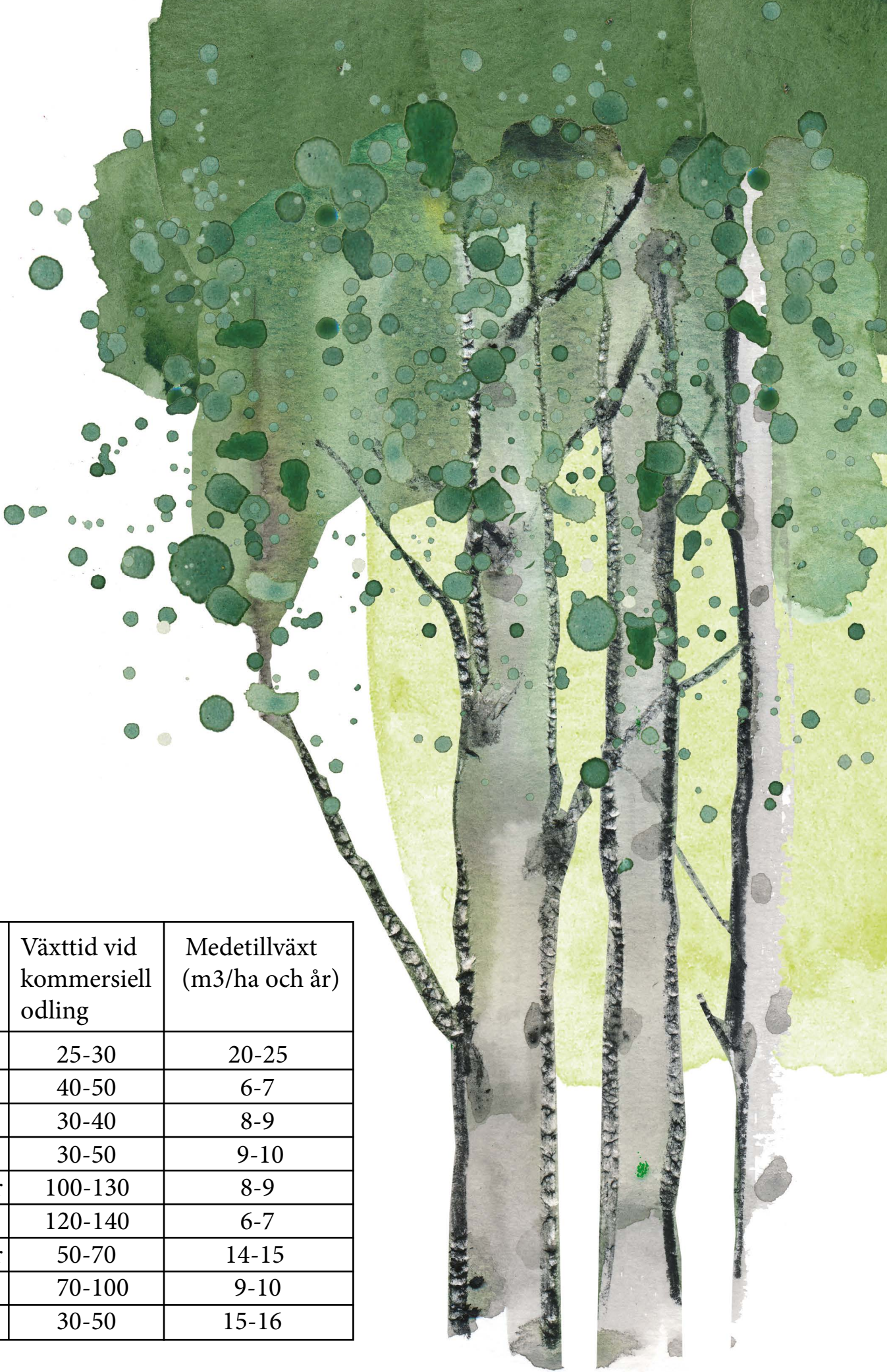
Hybridaschen – en korsning av vanlig asp och en nordamerikansk asp-art – är bland de trädslag som har högst uppmätt produktion i Sverige vid mätningar av hur snabbt olika trädslag växer. Medeltalet när det gäller tillväxt kan ligga på 20 kubikmeter per hektar och år.

I fornnordisk tradition sågs aspen som ett heligt träd och den ingick i många heliga lundar. Att darra som ett asplöv är ett vanligt uttryck och visst darrar bladen. Förr i tiden sa man att det var av rädsla för att trädet skulle styckas till tändstickor – aspträ är kärnfritt, poröst och enkelt att klyva. Ett annat skäl sades vara att Jesus kors var gjort av aspträ – alternativt de darrande löven signalerar att bäckahästen är i närheten. Den naturvetenskapliga förklaringen är att asplöven har långa bladskäft, platta från sidorna, vilket gör att bladen lätt rör sig för vinden.

Träd växer inte med samma hastighet under hela sin växttid. Pionjärträd – de första träden som självsår sig på tidigare öppen mark – blir snabbt högre i ungdomsfasen medan tillväxten saktar in när de kommit längre upp i åldrarna. När hybridaschen växer som snabbast kan den ha en årlig tillväxt på ca 40 kubikmeter per hektar, om den odlas för kommersiellt syfte är därför växttiden inte mer än ca 25-30 år. Aspträ används för pappersframställning, inom möbelindustrin och är även bra vid båttillverkning eftersom virket är vattenfast.

Sekundära trädslag får fäste och växer upp inne i den skog som redan finns. Till skillnad från de pionjära utvecklas de sekundära långsamt i ungdomen men har längre fram en uthålligare tillväxt – ett exempel är vår vanliga gran. I tabellen här nedanför har några av de trädslag som växer i Snogeholm klassificerats som sekundära och pionjära. Om man tittar på den förväntade medeltillväxten så hänger den tätt samman med att bördigheten är hög på denna tidigare åkermark. Samtidigt är tillväxten naturligtvis starkt beroende av betingelserna på platsen och rangordningen kan bli annorlunda i andra typer av miljöer. Förutsättningarna varierar också mellan de olika bestånden i Snogeholm.

Trädslag	Typ	Växttid vid kommersiell odling	Medeltillväxt (m3/ha och år)
Hybridasp	Pionjär	25-30	20-25
Vanlig asp	Pionjär	40-50	6-7
Björk	Pionjär	30-40	8-9
Klibbal	Pionjär	30-50	9-10
Bok	Sekundär	100-130	8-9
Ek	Pionjär	120-140	6-7
Gran	Sekundär	50-70	14-15
Tall	Pionjär	70-100	9-10
Lärk (hybrid)	Pionjär	30-50	15-16

Bok och asp

På denna plats har en bok vuxit upp under en skärm av hybridasp. Boken som trädslag växer långsamt till en början och tål att tillbringa sina första år i en skuggig miljö. Hybridaschen är däremot ett pionjärträd som växer mycket snabbt i ungdomen men saktar upp längre fram.

Hybridaschen kallas ibland för Nordens eukalyptus och kan användas för timmer, tändsticksvirke eller aspmassaved. Den är lättkliven och har ungefär samma vedtäthet som granen. Aspens mjuka trä gör den populär hos hackspettar och i fågelns efterlämnade hål flyttar gärna ekorrar och fladdermöss in. Även boken är lättkliven och dess hårda virke är bra för plank och snickerier. Eftersom bokens stam är så slät har den under alla tiden varit frestande för unga kärlekspar att rista sina namn i.

Just på denna plats är det intressant att jämföra bokens utveckling med det angränsande beståndet av hybridasp. Fördelarna med att blanda olika trädslag så här är flera. En är att ståndortens – faktorerna som påverkar växterna på just denna plats – förmåga att producera utnyttjas på bästa sätt. En annan att hybridasparnas stammar är så grova när de avverkas att virket kan användas för massaved eller förnyelsebar energi.

Skärmen av aspar ger frostskydd åt bokarna, något som är speciellt viktigt när de är nyplanterade och ska etablera sig. Bokens stamform blir rakare och ger därmed bättre kvalitet när den växer upp i en halvskuggig miljö. Jämförs denna plats med bokytan i norra delen av Snogeholmsförsöket där det växer enbart bok blir detta extra tydligt.

Artrika lundamiljöer

Många av landskapets finaste ädellövslundar är ett samspel mellan naturliga processer och mänsklig skötsel som pågått i flera hundra år. Författaren och landskapsskildraren Carl Fries beskrev 1957 hur de genomskinliga lundarna höll på att förvandlas till de frodiga, artrika lundar de är idag – med stora träd, välutvecklad skitning, gläntor och magnifika mattor med vårblommor och lundgräs. Ett stort antal av dessa lundar har en historisk bakgrund eftersom de utvecklats ur den trädrika ängen eller ur lövängen.

Att nå liknande kvaliteter på kort tid snarare än genom månghundraårig skötsel är en stor utmaning. Många förväxlar numera troligen lunden med en friväxande naturskog. Få personer kan svara på om det är möjligt att skapa en lund på det här sättet. Det har dock börjat bra och det är en viktig utmaning för forskare att inte ge förrän de lyckats.

Nyckeln till framgång när det gäller att få träden och buskarna att inta sina rätta positioner är att de planterats samtidigt. Under planeringsarbetet är det viktigt att känna till olika trädets roller som ljus-, halvskuggs- och skuggarter, samt mellanskiktets stora betydelse när det gäller att reglera floran. Det får inte bli en markförvildning med mycket gräs i stället för en välutvecklad lundflora, och man måste sträva efter att nå och hålla kvar en fin fullskiktning – att det hela tiden finns mindre träd som kan ta över om de stora fällt.

På denna plats finns eken representerad tillsammans med asken som huvudträd. Eken är känd för att växa långsamt men just här har planeringen lyckats över förväntan, med visst stöd av rönjningar. Eken har en alldeles speciell betydelse inom både mytologi och hur människor förhåller sig till den. Under 1600- och 1700-talen fick ekar inte fällas utan tillhörde Kronan. Eken är inte fridlyst idag men det finns ett flertal gamla bjässar i Sverige som är skyddade som naturminnen. Ett exempel är Runskulleken i Småland som anses vara äldre än tusen år och har en omkrets på 14 meter.

Asken invandrade till Skandinavien för 8000 år sedan och dess mest kända representant är Asken Yggdrasil i den nordiska mytologin. När digerdöden härjade sades asksaft kunna skydda mot pesten. Trädet är högväxt med uppåtriktade grenar och något gles krona. Får det vara friskt kan den bli upp mot 250 år gammal.

Askved är hård och seg, virket används bland annat till flygplansbyggen, fanér, yxskaft, spjut, åror, idrottsredskap och massaved. Den kallas ibland för Kungaträdet eftersom dess löv kommer sist och försvinner först. De flesta av askarna har strukit med på grund av askskottssjukan, samma sak gäller almen som drabbats av almsjukan.

Trädslagen i det lägre skiktet och i mellanskiktet har i flera fall vuxit till sig väl och verkar fungera utmärkt sida vid sida, t.ex skogslönn, avenbok, fågelbär, hägg, björk och sälg. Hasseln utvecklades fint de första åren men har nu nått en känslig "hasselrensningssfas" där den behöver stöd. Här finns också vissa små inslag av vildapel, skogsolvon och hagtorn. Även boken finns med men bara i en mycket liten andel – den har en tendens att uppträda alltför dominant i lundplanteringar. 1558 lät Gustav Vasa utfärda ett förbud mot att fälla "bärande träd" – apel, bok, ek, hassel, hägg och rönn. Dessa träd ger nötter och frukter som gagnar både djur och människor. Först 1982 upphörde det juridiska begreppet "bärande träd".

Fältskikt

Det kan tyckas konstigt att det i de gamla lövskogarna i närheten finns stora mattor av vitsippor och andra blommande lundväxter medan man som besökare än så länge förgäves letar efter dessa arter i planteringen. Detta beror på att till skillnad från de buskar och träd som planterats i Snogeholm måste skogens typiska fältskiktsväxter – den del som består av blommor, örter, gräs och ungväxter av träd och buskar – vandra in i bestånden på egen hand.

Vitsippans frö, liksom de flesta andra vårblommors, sprids främst av myror och denna spridning sker i ganska maklig takt, som mest några decimeter yta per år. I gammal folktro ansågs vitsippan ha en beskyddande kraft – åt man vårens första vitsippa höll man sig frisk resten av året. Man kunde även koka vitsippsbladen och använda spadet för att få bort fräknar. Inte heller arternas spridning via det som kallas jordlöpare, rhizom eller utlöpare – den underjordiska delen av stammen som bär bladanlag, sidokott, knoppar etc – går speciellt snabbt. Det kommer därför att dröja ganska många år innan vi kan njuta av blommande mattor om våren och försommaren här.

Däremot finns andra typiska skogsväxter redan på plats. Ormbunksarter som träjon och skogsbräken sprider sig med sporer som vinden kan transportera över större avstånd. Detta gör att de kommer in i nya åkerplanteringar redan efter några år. Träjon är ett gammalt botemedel mot binnikemask – den förlamade masken – och sades även hålla troll och häxor borta. Många skogsgräs, t.ex. lungröe, och vissa sommarblommande örter har frön som lätt fastnar i pälsen på däggdjur som räv, rådjur eller t.ex. hare och sprids över långa avstånd på detta sätt. Eftersom även mindre djur sprider dessa frön koloniserar nya skogsplanteringar redan innan vilthägnen har tagits ner.

När det gäller unga planteringar måste skogsväxterna även kämpa om utrymmet med arter som trivs på öppen mark, speciellt om de nyplanterade bestånden är glesa, t.ex. i askplanteringar. Därför utvecklas fältskiktet bäst när bestånden står något tätare, som t.ex. i ek eller i bestånd där ek planterats med andra trädarter.

Även trädens så kallade förna – delvis nedbrutet organiskt material som rester av kvistar, barr och blad på marken – påverkar fältskiktet. Skogsarter är bättre på att tränga igenom skiktet av förna än andra växter men inte heller de trivs i bestånd med tjocka lager av gamla löv eller barr. Allra bäst är förna från arter som avenbok, hassel eller lönn som täcker marken om vintern, den är näringsrik och bildar inte alltför tjocka lager.